Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De president van de Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2022-0000222243

Uw kenmerk

Datum

Betreft Reactie op resultaten VO 2021 Ministerie van BZK

Geachte heer Visser,

Hartelijk dank voor uw conceptrapport bij het jaarverslag 2021 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, hoofdstuk VII van de rijksbegroting. Hierbij treft u mijn reactie, mede namens de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en de staatssecretaris Koninkrijksrelaties en Digitalisering, op deze resultaten van het Verantwoordingsonderzoek 2021. Allereerst zal ik reageren op uw conclusies en vervolgens reageer ik op uw bevindingen en ga ik in op uw aanbevelingen ten aanzien van onze bedrijfsvoering en beleidsresultaten.

Uw conclusies

Veel onvolkomenheden zijn in 2021 opgelost
Ik constateer met u dat BZK het afgelopen jaar goede stappen heeft gezet in onze bedrijfsvoering, waardoor 5 van de 10 onvolkomenheden binnen mijn departement zijn opgelost. Ook doet het mij deugd dat daarnaast ook een groot deel van de aandachtspunten in 2021 is opgelost. Ik noem bijvoorbeeld de aandachtspunten Specifieke uitkeringen, Vastgoedregistraties en frauderisico RVB, Beheer gemeente- en provinciefonds en Inkoopbeheer Logius die volledig zijn opgelost. Ik zal mij in 2022 inspannen om de ingezette lijn voort te zetten.

Gericht en met daadkracht werken aan de rijksbrede rol voor het IT-beheer
U wijst mij erop dat ik weliswaar voortgang boek met het invullen van de coördinerende en toezichthoudende taak ten aanzien van alle rijksbrede IT-zaken maar dat u het tempo hiervan te laag vindt. U geeft aan dat ik duidelijker kaders kan geven aan andere ministeries en dat u het verder belangrijk vindt dat ik naga of andere ministeries zich houden aan deze kaders en hen aanspreek wanneer dat nodig is. Daarin wil ik dit jaar flinke stappen zetten. Vanuit BZK werk ik, aanvullend op de departementale verantwoordelijkheid, aan bruikbare instrumenten voor het bestendigen van het ICT-landschap. Dit krijgt vorm in kaders, toezicht en routekaarten die onder meer voortvloeien uit de Kamerbrief

hoofdlijnen beleid voor digitalisering[1] en de I-strategie Rijk 2021-2025[2]. Een aantal cruciale voorwaarden waar het digitale fundament aan moet voldoen is beschreven in de recente beleidsbrief, inclusief de doelen en middelen om het functioneren van de digitale overheid op dit fundament te borgen.

Problemen in Groningen nog lang niet opgelost
In uw rapport staat u stil bij de opvolging van de aanbevelingen uit uw verantwoordingsonderzoek 2020 naar de schade-afhandeling en versterking vanwege de gaswinning uit het Groningenveld. U constateert dat op beide onderwerpen in 2021 te weinig voortgang is geboekt. Voor onze gezamenlijke reactie op het opvolgonderzoek Groningen, verwijs ik u naar de reactie van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Bedrijfsvoering

Veel problemen in de eigen bedrijfsvoering zijn in 2021 opgelost
U constateert dat BZK in 2021 veel verbeteringen in de bedrijfsvoering heeft gerealiseerd, waardoor deze er in 2021 'een stuk beter voorstond' dan in 2020, vooral omdat BZK een aantal meerjarige verbetertrajecten tot een goed einde heeft gebracht. Daarnaast verwijst u naar het gunstige effect van de betere bewaking van de voortgang van de lopende verbetertrajecten. Ik ben het met u eens dat de verbeteringen niet 'over één nacht ijs' tot stand zijn gekomen. Het is voor BZK een intensief traject, dat in 2020 is geïntensiveerd en in 2021 verder is doorontwikkeld met het aanscherpen van plannen van aanpak en het instellen van een monitoringscommissie om de voortgang te bewaken. Het doet mij deugd dat ook u constateert dat deze werkwijze zijn vruchten afwerpt. Dit blijkt uit het feit dat een deel van de onvolkomenheden en aandachtspunten is opgelost. Uw positieve oordeel stimuleert mij om in 2022 op deze weg verder te gaan.

Beter zicht op IT-systemen
Ik onderschrijf dat het inzicht in het functioneren van de belangrijkste IT-systemen, waaronder de beveiligingsrisico's en het benodigd onderhoud, is verbeterd. Hiermee ben ik beter toegerust om bij te sturen.

Te weinig voortgang bij opstellen van kwaliteitskaders en te weinig zicht op de naleving
Zoals u terecht aangeeft zijn de uitdagingen op het terrein van de digitale rijksoverheid groot en bovendien sterk in beweging. U geeft aan het belangrijk te vinden dat ik prioriteiten stel, op korte termijn meerjarige plannen van aanpak uitwerk voor de uit te voeren activiteiten en dat ik de rijksbrede verantwoordelijkheid richting andere departementen minder vrijblijvend invul. Ik ga bij de onvolkomenheid Rijksbreed IT-beheer hier nader op in.

[1] Kamerstukken II 2021/22, 26643, nr. 842
[2] Kamerstukken II 2020/21, 26643, nr. 779

Onvolkomenheden

Beveiliging van componenten bij SSC-ICT en opgeloste onvolkomenheid gebruikersbeheer SSC-ICT

Uw positieve oordeel over gebruikersbeheer bevestigt mijn beeld dat SSC-ICT structurele verbeteringen heeft doorgevoerd. Het verheugt mij dat de inspanningen hebben geleid tot het oplossen van deze onvolkomenheid. Ik zie dit als een bevestiging dat SSC-ICT op de juiste weg is naar verdere beheersing en risicoreductie.

U concludeert dat de beveiliging van componenten nog niet op orde is. Hierbij doet u de volgende aanbevelingen:

- De interne controles, door de tweede en derde lijn binnen SSC-ICT, te versterken;
- De tweedelijnscontroles uit te voeren op basis van het opgestelde In Control Framework.

Ik herken het beeld dat SSC-ICT ook in 2021 structurele verbeteringen heeft doorgevoerd en de interne beheerorganisatie heeft verbeterd. Ik onderken ook dat deze verbeteringen nog niet hebben geresulteerd in het volledig oplossen van de onvolkomenheid.

Bovenstaande aanbevelingen hebben betrekking op het versterken van de interne beheersorganisatie. Ik zal uw aanbevelingen ter harte nemen. SSC-ICT maakt reeds gebruik van een In Control Framework en een risicomanagementproces om de interne beheersorganisatie te versterken. Hiermee is SSC-ICT steeds beter in staat om tijdig afwijkingen te signaleren en te corrigeren, voordat deze kunnen leiden tot bevindingen.

Verder beveelt u mij aan om voor de vastlegging en monitoring van audit-bevindingen dezelfde aanpak te hanteren als de Auditdienst Rijk (ADR). SSC-ICT heeft een auditlog ingericht waarbij wekelijks over de voortgang gerapporteerd wordt aan de directie en het hogere management. De nieuwe aanpak heeft de doorlooptijd van openstaande bevindingen aanzienlijk verkort. Tot slot onderschrijf ik uw aanbeveling om de security monitoring verder te verbeteren. In 2022 zal deze aanbeveling met prioriteit worden opgepakt.

Opbrengsten RvIG

Voor de aanpak van de onvolkomenheid is gewerkt aan het aantoonbaar maken van de betrouwbaarheid van het aantal uitgewisselde berichten. De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) ontvangt nu voor alle partijen behalve DICTU jaarlijks derdenverklaringen die bruikbaar zijn bij het kunnen aantonen van de juistheid en de volledigheid van de aantallen.

U geeft aan dat voor DICTU verdere stappen nodig zijn, zoals het compleet maken van het normenkader en het uitvoeren van verbeterde controles. Hiermee kan de betrouwbaarheid van de aantallen uitgewisselde berichten Basisregistratie Personen (BRP) worden aangetoond en aansluiting gemaakt worden met de facturatie. Ik onderken uw bevindingen. Voor DICTU zal halverwege 2022 een derdenverklaring worden opgeleverd, op basis van een vastgesteld normenkader. Op deze wijze krijgt RvIG eerder in het jaar zekerheid.

Rijksbreed IT-beheer
U legt net als vorige jaren veel nadruk op de beheersing van IT-systemen en geeft daarbij aan welke risico's u op hoofdlijnen ziet bij ontoereikend beheer. Vanuit BZK werk ik, aanvullend op de departementale verantwoordelijkheid, aan bruikbare instrumenten voor het bestendigen van het ICT-landschap. Dit krijgt vorm in kaders, toezicht en routekaarten die onder meer voortvloeien uit de Kamerbrief hoofdlijnen beleid voor digitalisering en de I-strategie Rijk 2021-2025.

Ik waardeer uw concreetheid, zoals de vier domeinen die worden beschreven:
- Autorisatiebeheer
- Wijzigingsbeheer
- Beveiliging van componenten
- Reservekopieën en terugzetten daarvan

U wijst mij erop dat ik meer daadkracht moet tonen en mijn rol in het CIO-stelsel planmatiger en doortastender moet invullen. Hiervoor zijn belangrijke stappen gezet met het besluit CIO-stelsel Rijksdienst 2021, de I-strategie Rijk 2021-2025 en de hoofdlijnen beleid voor digitalisering. In deze recente beleidsbrief beschrijf ik een aantal cruciale voorwaarden waar het digitale fundament aan moet voldoen. De doelen en middelen om op dit fundament te werken aan de digitale overheid zijn daar ook verwoord.

Ik omarm uw onderstaande aanbevelingen en geef hieronder aan hoe ik deze opvolg.
- Per beheerdomein een meerjarig plan op te stellen voor het, waar dat nodig is, aanvullen van de bestaande kaders;
- Per beheerdomein aan te geven welke soorten toezichthoudende activiteiten nodig zijn en deze planmatig uit te voeren;
- Uit te werken hoe ik op de lange termijn structureel inzicht wil krijgen in de kwaliteit van het beheer van alle belangrijke IT-systemen van de rijksoverheid.

Ik stel per beheerdomein een meerjarig plan voor IT-kaders op, parallel aan het derde thema uit de I-strategie om het ICT-landschap te bestendigen en op basis van de vervlochten activiteiten uit de beleidsbrief. Zo krijgt een rijksbreed strategisch cloudbeleid vorm en wordt de Enterprise Architectuur Rijk geactualiseerd. Ook investeer ik in digitaal vakmanschap.

Ik valideer op basis van informatiebeveiligingsbeelden of standaarden goed geïmplementeerd zijn (zoals GITC of BIO). Deze validatie leidt tot concrete auditopdrachten aan bijvoorbeeld de ADR of andere vormen van toezicht. Het delen van goede voorbeelden en ook via gesprekken elkaar attenderen op de risico's van IT-beheer is onderdeel van de werkmethode. Dit voer ik per beheerdomein planmatig uit.

Ik verkrijg een structureel inzicht in de kwaliteit van IT-beheer voor belangrijke IT-systemen van de rijksoverheid door bestaande kwaliteitsrapportages op rijksbreed niveau bijeen te brengen. Op basis hiervan definieer ik een set kwaliteitsindicatoren waarover gerapporteerd gaat worden. Hierbij benut ik

instrumenten als ISO-standaarden en het informatiestatuut. Ook reactiveer ik de Architectuur Board Rijk en werk ik de nieuwe digitale agenda overheid uit.

Voorschottenbeheer agentschappen
U constateert dat BZK in 2021 voortvarend aan de slag is gegaan met uw aanbevelingen door de problemen nader te onderzoeken en verbetermaatregelen door te voeren. U wijst er tevens op dat de beoogde effecten in 2022 zullen moeten blijken. Naar aanleiding van de aanbevelingen en dossieronderzoek heb ik in 2021 verbeteringen doorgevoerd in de processen, de werkinstructies en de monitoring. Ik zal in 2022 opnieuw dossieronderzoek doen om inzicht te krijgen in de werking van de verbeteringen. Ook zal ik een automatiseringsslag doorvoeren, waardoor het monitoringsproces efficiënter wordt en duidelijker inzicht geeft in de voorwaarden en afspraken betreffende de voorschotverlening aan agentschappen. Ik vertrouw erop dat BZK op deze manier in staat zal zijn om aan te tonen dat de genomen maatregelen effectief zijn.

Coördinatie SiSa-controle
Ik constateer dat naar uw mening in mijn visie op de coördinatie van de SiSa-controle alle belangrijke onderwerpen aan de orde komen en dat daarmee de verantwoordelijkheid voor het SiSa-systeem in opzet goed is ingevuld. Het komt nu aan op het invulling geven aan de werking van het visiedocument.

U formuleert hierbij de volgende aanbevelingen:
- Wees actief betrokken bij de totstandkoming van de risicoanalyse en de reviewselectie.
- Neem het stijgende aantal en de financiële omvang van de specifieke uitkeringen mee bij het bepalen van het aantal deelwaarnemingen.
- Neem richting andere ministeries naast de adviserende rol ook de monitorende rol op bij de opvolging van ontoereikende accountantscontroles.

Voor wat betreft de eerste aanbeveling zal ik in nauw overleg met de ADR en de vakdepartementen, de risicoanalyse uitvoeren en de reviewselectie vormgeven. Hierbij zal het aantal en de omvang van de specifieke uitkeringen een rol spelen, in zoverre dit van invloed is of zou kunnen zijn op de kwaliteit van het werk van de controlerend accountants van gemeenten en provincies. Tevens merk ik hierbij op dat de review geen statistisch representatief beeld oplevert, maar dat een maximum van 25 deelwaarnemingen wel voldoende kwalitatieve basis en inzicht oplevert voor mij om daar waar nodig actie te ondernemen. Voor wat betreft ontoereikende accountantscontroles zal BZK haar adviserende en monitorende rol vervullen. Hierbij wordt ten overvloede opgemerkt dat in de laatste rapportages van de ADR, er geen sprake was van het oordeel ontoereikend.

Opgeloste onvolkomenheden

IT-beheer P-Direkt systemen
Sinds 2017 is het IT-beheer van P-Direkt een onvolkomenheid. De afgelopen jaren heeft P-Direkt gewerkt aan verbetering. Ik ben content met het feit dat dit ertoe heeft geleid dat u in 2021 de genomen beheersingsmaatregelen in opzet,

bestaan en werking als effectief heeft beoordeeld, en hiermee de onvolkomenheid voor P-Direkt is opgelost.

Informatiebeveiliging kerndepartement
Het verheugt mij te zien dat u de onvolkomenheid informatiebeveiliging kerndepartement als opgelost beschouwt. Het bevestigt dat sturen op de verbetering van de interne beheersing bij de dienstonderdelen via het CISO-netwerk werkt. Tegelijkertijd zie ik verdere mogelijkheden voor verbetering. Ik heb hiervoor drie speerpunten voor 2022 geformuleerd: versterking van het inzicht in de status van verbetermaatregelen via de rapportages van de dienstonderdelen, aantoonbaar voldoen aan het beleid en tot slot het structureel en vaak testen van onze voorzieningen op weerbaarheid tegen de relevante bedreigingen.

Toepassing instrument decentralisatie-uitkeringen
Ik constateer dat de onvolkomenheid rond de toepassing van de decentralisatie-uitkering is opgeheven. De fondsbeheerders zullen de rechtmatige toepassing van de decentralisatie-uitkering blijven bewaken. Daar waar nodig zal in de Financiële-verhoudingswet een verduidelijking worden opgenomen. In het rapport «Advies over het uitkeringsstelsel tussen Rijk en provincies en gemeenten»[3] zijn aanbevelingen aan de fondsbeheerders gedaan. Het rapport is richtinggevend voor de verdere uitwerking van de gewenste en benodigde aanpassingen in het uitkeringsstelsel. Deze uitwerking zal gebeuren binnen een interdepartementale Taskforce en de fondsbeheerders gaan hierover parallel in gesprek met de VNG en het IPO.

Verplichtingenbeheer
Ik constateer met u dat de gedegen aanpak binnen mijn ministerie heeft geleid tot het oplossen van deze onvolkomenheid. De resultaten van de doorgevoerde verbeteringen – 94% van de verplichtingen is binnen de vastgestelde termijn van 30 dagen vastgelegd – dragen bij aan betrouwbare financiële stuur- en verantwoordingsinformatie. Door middel van het ingevoerde monitoringssysteem voor de verplichtingen wordt ook in 2022 de tijdige vastlegging in het financiële systeem gemonitord en indien nodig wordt daar op geacteerd.

Bestaande risico's en aandachtspunten

Defensie Vastgoed
Defensie en het RVB staan voor een grote opgave met het Defensie vastgoed. U constateert dat een belangrijke oorzaak voor het achterstallige onderhoud een te laag budget bij Defensie is. U wijst erop dat, als er meer financiële middelen beschikbaar worden gesteld, het risico zich kan voordoen dat de capaciteit die RVB beschikbaar kan stellen (voor onderhoud, afstoot, verkoop en herbestemmen van het Defensievastgoed) de beperkende factor kan worden. Ik erken dit risico en ben met het RVB in gesprek om dit onderdeel te laten zijn van de scenario's die het RVB voor 2023 gaat maken. Integraal inzicht in de staat van het vastgoed is op dit moment mogelijk met interim oplossingen. Het RVB heeft een

[3] Kamerstukken II 2021/22, 35925 VII, nr. 143

onderhoudsmanagementsysteem aanbesteed. Met de implementatie daarvan zal het inzicht sneller en efficiënter beschikbaar komen.

Zekerheid berichtenaantallen Logius
U vraagt aandacht voor de juistheid van de verdeling van de berichtaantallen die Logius in rekening brengt bij de (overheids)organisaties die gebruik maken van de transactiegerichte dienstverleningen DigiD, DigiD Machtigen en MijnOverheid Berichten.

Op basis van eerdere aanbevelingen en eigen onderzoek heeft Logius in 2020 en 2021 al verbeteringen doorgevoerd om zekerheid te geven over de berichtaantallen, waaronder de centrale bewaking van door leveranciers geleverde assurance-rapportages en de opvolging van eerdere bevindingen. Waar nodig heeft Logius aanvullende maatregelen genomen om de betrouwbaarheid van de factuurgegevens te waarborgen.

In uw rapport over 2021 beveelt u aan om te beoordelen of de gebruikte normenkaders voor de assurance-onderzoeken alle relevante componenten afdekken en kennis en ervaringen uit te wisselen tussen Logius en de RvIG gezien de vergelijkbare beheervraagstukken. Ik zal uw aanbevelingen hierover opvolgen.

Nieuwe aandachtspunten

Begrotingsbeheer
Dit aandachtspunt is grotendeels te relateren aan de verplichtingenoverschrijding bij het artikel Groningen en Versterken als gevolg van een aangegane verplichting na de zogenoemde 'veegbrief'. Dit illustreert dat, ook als de processen op orde zijn en 94% van de verplichtingen tijdig wordt vastgelegd, er blijvend aandacht nodig is om dit te borgen. Daarom zal BZK in 2022 op de belangrijke momenten in het begrotingsproces de werkwijze in de organisatie onder de aandacht brengen om dergelijke incidenten te voorkomen.

Administratieve lasten nieuwe wetgeving I&V-diensten onvoldoende in beeld
De diensten zullen in de nabije toekomst gefaseerd versterkt worden. Voorts wordt de door u genoemde uitvoeringstoets, waarbij ook de toezichthouders zijn betrokken, toegepast op het concept wetsvoorstel tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma. De invoering van de tijdelijke wet heeft spoed, maar dit mag niet ten koste gaan van het zorgvuldig in kaart brengen van de uitvoeringseffecten.

Beleidsresultaten

Opvolgonderzoek Groningen
Voor onze gezamenlijke reactie op het opvolgonderzoek Groningen, verwijs ik u naar de reactie van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

Toezicht Financiering Politieke Partijen
In uw rapport vraagt u mij om de "de consistentie in het toezicht op de financiering van politieke partijen te waarborgen". In dat kader doet u twee aanbevelingen:

- Na te gaan hoe kan worden bevorderd dat de Commissie toezicht financiën politieke partijen (Ctfpp) over alle politieke partijen advies uitbrengt.
- Besluiten om af te wijken van adviezen van de Ctfpp uitvoeriger te onderbouwen.

Ik onderschrijf het belang van beide aanbevelingen.

In het kader van de verantwoording over 2021 die de politieke partijen voor 1 juli a.s. in moeten dienen heb ik hen daarom nogmaals schriftelijk expliciet op de adviezen en de werkwijze van de Ctfpp gewezen. Ik heb hen er daarbij op geattendeerd dat ik strikt toe zal zien op de correcte aanleveringswijze.
In de kabinetsreactie op de evaluatie van de wet financiering politieke partijen (Wfpp) is aangekondigd dat het advies van de Evaluatie – en Adviescommissie Wet financiering politieke partijen (commissie-Veling) dat indien er wordt afgeweken van adviezen van de Ctfpp dit moet worden onderbouwd, wordt overgenomen. Het voorstel tot wijziging van de Wfpp is op 12 april jl. aangenomen door de Tweede Kamer en de behandeling in de Eerste Kamer vindt nu plaats.

Ik zal de Tweede Kamer informeren over de stand van zaken ten aanzien van de door u genoemde punten en mijn toezeggingen met betrekking tot het toezicht op de financiering van politieke partijen in mijn reactie op het advies van de Ctfpp over de jaarverantwoording van de politieke partijen over 2021, die ik in het najaar aan de Tweede Kamer aan zal bieden.

Tot slot
Ik dank u voor uw uitvoerige rapport over het Verantwoordingsonderzoek 2021. Ik waardeer onze goede samenwerking waarbij u op positief kritische wijze mijn departement beoordeelt. Het beeld dat u schetst laat een positieve trend zien en biedt tegelijkertijd inzicht in de verbeterpunten die in 2022 verder zullen worden opgepakt. Ik zal de aanpak die ik in 2021 heb toegepast voortzetten omdat deze nu aantoonbaar resultaat heeft gehad. Evenals in voorgaande jaren zal ik ook in 2022 de Tweede Kamer separaat informeren over mijn inzet en verwachtingen ten aanzien van de opvolging van de onvolkomenheden.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Hanke Bruins Slot